

ANNE VE BABALARIN ORTAK EBEVEYNLİK DAVRANIŞ VE ALGILARININ ROMANTİK BAĞLANMA İLE İLİŞKİSİ¹

THE RELATIONSHIP BETWEEN ROMANTIC ATTACHMENT AND COPARENTING BEHAVIORS AND PERCEPTIONS

Selin SALMAN-ENGİN

Dr. Öğr. Görevlisi, Bilkent Üniversitesi, İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü, selinsalman@bilkent.edu.tr

Nebi SÜMER

Prof. Dr., Sabancı Üniversitesi, Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü, nebisumer@sabanciuniv.edu.tr

Ece SAĞEL ÇETİNER

Doktora Öğrencisi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, ece.sagel@adu.edu.tr

Ezgi SAKMAN

Dr. Öğr. Görevlisi, Bilkent Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü, ezgi.sakman@bilkent.edu.tr

Öz

Ortak ebeveynlik, anne ve babaların çocuk yetiştirmeyle ilgili sorumlulukları paylaşmaları, birbirlerini desteklemeleri ve aile içindeki dinamikleri birlikte yönetmeleri olarak tanımlanır (McHale, "Coparenting and Triadic..." 985). Mevcut çalışmada, gözlemlenen ve algılanan ortak ebeveynliğin, bağlanma kaygısı ve bağlanma kaçınması olarak iki boyutta ölçülen romantik bağlanma ile ilişkisi incelenmiştir. Çalışmaya üç aylık bebek (Ort. = 103.78 günlük) sahibi 45 anne-baba bebekleriyle birlikte katılmıştır. Ev ziyaretleri yapılarak ve Lozan Üçlü Oyun Paradigması (Fivaz-Depeursing ve Corboz-Warnery 1) kullanılarak, anne-babalardan bebekleriyle 10'ar dakikalık yapılandırılmış etkileşimlerde bulunmaları istenmiş ve etkileşimler videoya kaydedilmiştir. Kaydedilen ortak ebeveynlik davranışları, "Ortak Ebeveynlik ve Aile Değerlendirme Sistemi" (McHale ve diğerleri, "The Transition to Coparenthood..." 711) kullanılarak araştırmacılar tarafından kodlanmıştır. Algılanan ortak ebeveynlik ve romantik bağlanma değişkenleri, sırasıyla "Ebeveynlik İşbirliği Ölçeği" (Abidin ve Brunner 31) ve "Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II" (Fraley, Waller ve Brennan 350) ölçekleri ile öz bildirim yöntemiyle değerlendirilmiştir. Bulgular, hem gözlemlenen hem de algılanan olumlu ortak ebeveynliğin, romantik bağlanma boyutları ile olumsuz yönde ilişkili olduğunu göstermiştir. Bağlanma kaygısı ve kaçınması yükseldikçe anne ve babaların bebekleriyle birlikte etkileşimde bulunurken daha az işbirliği gösterdikleri gözlemlenmiştir. Algılanan ortak ebeveynlik ise, hem anneler hem de babalar için sadece bağlanma kaçınması ile (kaygısı ile değil) ilişkili bulunmuş, bu bulgu da ilişkisel Türkiye kültüründe bağlanma kaygısının görece daha işlevsel olduğunu gösteren diğer çalışmaları desteklemiştir.

Abstract

Coparenting is defined as mothers and fathers sharing child rearing responsibilities, providing mutual support, and managing within-family dynamics together (McHale, "Coparenting and Triadic..." 985). The relationship of observed and perceived coparenting with romantic attachment, as measured with attachment anxiety and avoidance, was investigated in the current study. Forty-five families who have three-month-old infants (M = 103.78 days old) participated in the study with their babies. The Lausanne Trilogue Play Paradigm (Fivaz-Depeursing and Corboz-Warnery 1) was employed in home visits, the parents were asked to engage in 10-minute semi-structured interactions with their babies and these interactions were video recorded. Recorded coparenting behaviors were evaluated by the researchers via "Coparenting and Family Rating System" (McHale et al., "The Transition to Coparenthood..." 711). Perceived coparenting and romantic attachment were measured via Parenting Alliance Inventory (Abidin and Brunner 31) and Experiences in Close Relationships Questionnaire-Revised (Fraley, Waller, and Brennan 350) scales, respectively. Results indicated that both observed and perceived coparenting were inversely related with both of the attachment dimensions. It was observed that as attachment anxiety and avoidance increase, mothers and fathers interact with each other less cooperatively in the presence of the babies. For both mothers and fathers, perceived coparenting was found to be related to attachment avoidance (but not anxiety), this finding has lent support to previous research showing attachment anxiety may be relatively more functional in the relational Turkish culture.

Makale Bilgisi

Gönderildiği tarih: 17 Haziran 2019
Kabul edildiği tarih: 17 Haziran 2019
Yayınlanma tarihi: 25 Haziran 2019

Article Info

Date submitted: 17 June 2019
Date accepted: 17 June 2019
Date published: 25 June 2019

Anahtar sözcükler

Ortak Ebeveynlik; Bağlanma Kaygısı; Bağlanma Kaçınması; Üç Aylık Bebekler

Keywords

Coparenting; Attachment Anxiety; Attachment Avoidance; Three-Month-Old Infants

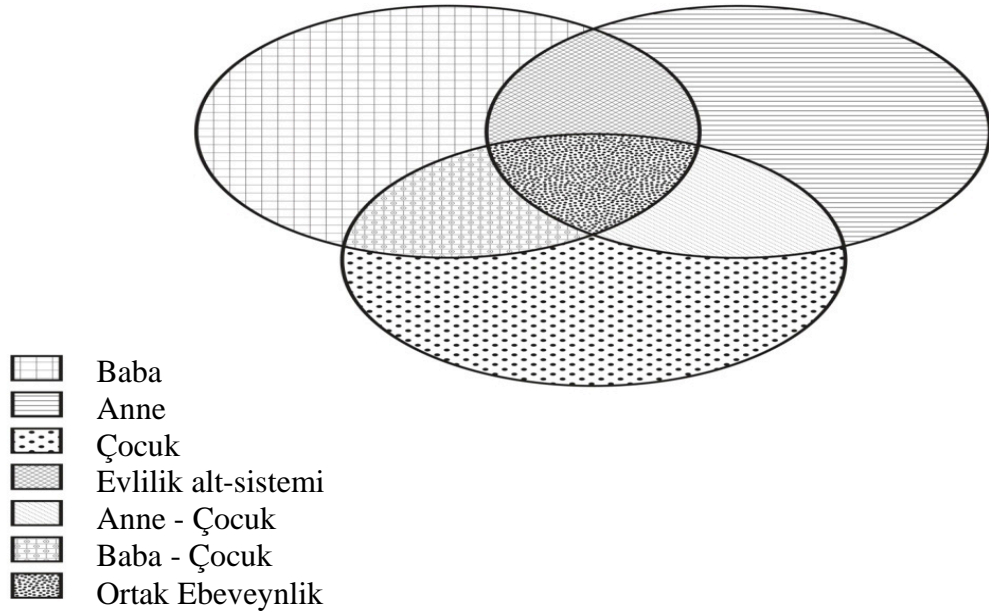
DOI: 10.33171/dtcjournal.2019.59.1.35

¹ Bu çalışmanın bulguları Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) tarafından desteklenmiş, ikinci yazarın danışmanlığını yapmış olduğu birinci yazarın doktora çalışmasından üretilmiştir.

Ortak ebeveynlik, anne ve babanın aile içindeki dinamikleri birlikte yönetmeleri, çocuk yetiştirmeyle ilgili sorumlulukları paylaşmaları, birbirlerini desteklemeleri ve aile kavramını ortaklaşa korumaları olarak tanımlanmaktadır (McHale, “Coparenting and Triadic...” 985). Anne ve babaların birbirleriyle iyi iletişim kurabilmeleri, çocuklarıyla birlikteyken iyi bir uyum içinde etkileşime girebilmeleri, ortaklaşa uyum içinde kararlar alabilmeleri etkili ortak ebeveynliğin temel boyutlarıdır. Etkili ortak ebeveynler, çocuklarla ilgili sorunlarda birlik gösterir, birbirlerine destek olur, tutarlı ve öngörülebilir kural ve standartlar belirler ve çocuk için güvenli bir ev ortamı oluştururlar (McHale ve Irace, 15).

McHale’e (“Overt and Covert Coparenting...” 183) göre ortak ebeveynlik, farklı ölçümler kullanılarak ölçülmesi gereken üç farklı boyutta değerlendirilmelidir. Bunlar, “açık-gözlemlenen (overt) ortak ebeveynlik”, “kapalı ya da örtük’ (covert) ortak ebeveynlik” ve “algılanan ortak ebeveynlik” olarak adlandırılmıştır. Açık ortak ebeveynlik, ebeveynlerin çocukları yanlarındayken sergiledikleri uyum ve uyumsuzluk gibi ebeveynler arası davranışları içermektedir ve gözlem yöntemiyle değerlendirilir. Özbildirim yöntemiyle ölçülebilen örtük ortak ebeveynlik ise ebeveyn ve çocuk arasında diğer ebeveynin olmadığı durumlardaki etkileşimleri içerir. Örneğin, baba geç geldiğinde annenin bu durumu çocuğa nasıl anlattığı ya da babanın anne yokken anne hakkında yaptığı yorumlar örtük ortak ebeveynlik olarak değerlendirilebilir. Ebeveyn ve çocuk arasında diğer ebeveynin yokluğunda kurulan iletişim, içeriğine bağlı olarak çocuğun aile bütünlüğünü güçlendirebilmekte, sağlamlaştırabilmekte veya zayıflatabilmektedir. Bunlara ek olarak, anne ve babaların birbirlerine ne kadar destek olduklarına ilişkin algıları da algılanan ortak ebeveynlik boyutu olarak incelenmekte ve yine özbildirim yöntemiyle değerlendirilmektedir.

Ortak ebeveynlik, evlilik ve ebeveyn-çocuk alt sistemleri gibi ikili ilişkilerden farklı olarak, doğası gereği en az üçlü ilişkileri kapsamaktadır (McHale ve Irace 15). Çekirdek aile bireyleri (anne, baba ve çocuk) ve bu bireylerin birbirlerinden ayrı ikili ilişkileri (anne-çocuk, baba-çocuk ve anne-baba) ortak ebeveynliğin parçalarını oluşturmaktadır. Ancak ortak ebeveynlik sisteminin özellikleri onu oluşturan birey ve alt sistemlerden farklıdır (McHale ve Irace 15, bkz., Şekil 1). Buna bağlı olarak da ortak ebeveynliğin diğer alt sistemlerden farklı olarak çocuk gelişiminde kendine özgü bir katkısı olduğu geçmiş çalışmalar ile gösterilmiştir (McHale, *Charting the Bumpy...* 1; Teubert ve Pinguart 286).

Şekil 1. Bir Çocuklu Çekirdek Ailede Ortak Ebeveynlik (Kaynak: McHale ve Irace 24)

Şekil-1’de de görüleceği gibi ortak ebeveynlik evlilik alt sisteminden bağımsız, ayrı bir sistem olarak değerlendirilmelidir (McHale ve Irace 15). Evliliği ile ilgili problemler yaşayan ya da boşanmış ebeveynler, çocukları için bir araya geldiklerinde işbirliği içinde davranabilmekte, hatta etkili ortak ebeveynlik davranışları sergileyebilmektedir. Bunun tersine, bazen oldukça mutlu bir evliliği olan ebeveynlerin olumsuz ortak ebeveynlik davranışları deneyimlemeleri de mümkün olabilir. Pek çok konuda anlaşabilen anne ve babalar, konu çocuğun yetiştirilmesi ile ilgili kararlar olduğunda anlaşmazlıklar yaşayabilmektedirler. Geçmiş çalışmalar, evlilik uyumu kontrol edildikten sonra bile ortak ebeveynliğin çocuğa dair kritik sonuç değişkenlerini güçlü şekilde yordadığını göstermiştir (Feinberg, Kan ve Hetherington 687; McHale ve Rasmussen 39). Bu sonuçlar, bu iki kavramın birbirleriyle yakından ilişkili olduğunu, fakat farklı ilişki örüntülerine sahip olduğunu desteklemektedir.

Ortak ebeveynlik ve ebeveynlik kavramları birbirlerine çok yakın olmalarına karşın birbirlerinden farklı kavramlar olarak kabul edilmektedir (McHale ve Irace 15). Ebeveynlik anne ve babaların çocukları ile bireysel ilişkilerini içerirken, ortak ebeveynlik çocuk yetiştirmedeki diğer ebeveyn ile olan ortak etkileşimleri kapsar. Araştırmalar ortak ebeveynliğin çocuk uyumu üzerindeki yordayıcı rolünün, ebeveynliğin yordayıcı rolünden farklı ve ilave bir rol olduğunu göstermektedir (Belsky, Putnam ve Crnic 45; Caldera ve Lindsey 275; Zemp ve diğerleri 299).

Bu alandaki çalışmalar olumlu ortak ebeveynliğin hem çocukların hem de ebeveynlerin uyum değişkenleriyle olumlu yönde ilişkili olduklarını göstermişlerdir (McHale ve Lindahl 1; Teubert ve Pinquart 286). Örneğin, işbirlikçi, sıcak ve dengeli ortak ebeveynlik çocuğun olumlu sosyal ve duygusal uyumunu yordarken (Jouriles ve diğerleri 1424), olumsuz ortak ebeveynlik çocuklarda içselleştirme ve dışsallaştırma sorunları ile ilişkili bulunmuştur (Belsky, Putnam ve Crnic 45; Kolak ve Vernon-Feagans 617). Ebeveynlerin uyum değişkenlerine bakıldığında ise olumlu ortak ebeveynliğin ebeveynlik stresi (Abidin ve Brunner 31) ve doğum sonrası depresyon (O'Hara ve Swain 37; Tissot ve diğerleri 445) ile olumsuz yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Salman-Engin'in (37) çalışmasında da benzer olarak anne ve babaların ebeveynlik stresleri ve doğum sonrası depresyonlarının gözlemlenen ve algılanan ortak ebeveynlik ile ters yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca, bu çalışmalarla tutarlı olarak ortak ebeveynlik davranışlarını geliştirmeye yönelik müdahale çalışmalarına katılan ebeveynlerin ebeveynlik stresinin (Doss ve diğerleri 483) ve depresyon düzeylerinin (Feinberg ve Sakuma 171) düştüğü saptanmıştır. Bu çalışmalar ortak ebeveynliğin aile dinamikleri içinde hem çocuklar hem de anne babalar için ne derece önemli olduğunu göstermektedirler.

Yukarıda da bahsedildiği gibi alan yazında evlilik doyumu, bireysel ebeveynlik gibi aile değişkenlerinin ortak ebeveynlik ile olan ilişkisini inceleyen çalışmalar mevcuttur. Ancak anne ve babaların hem kişilik özelliklerinin hem de birbirleri ile olan ilişkilerinin önemli bir parçası olan romantik bağlanmanın ortak ebeveynlikle ilişkisini inceleyen sınırlı sayıda çalışma vardır. Mevcut çalışmanın amacı bu iki önemli aile değişkeni arasındaki ilişkiyi incelemektir. Aşağıdaki bölümde romantik bağlanma kuramı tanıtılacak ve mevcut çalışmanın beklentileri okuyucuya sunulacaktır.

Romantik Bağlanma

Bowlby'nin (1) bağlanma kuramına göre bakım veren ebeveynle kurulan erken dönem ilişki örüntüleri bireylerin yaşamlarının ileriki dönemlerindeki ilişkilerinin temel yapıtaşını oluşturur. Tutarlı ve duyarlı ebeveynlere sahip çocuklar, kendileri ve başkaları için olumlu zihinsel modeller geliştirirler. Bu çocuklar, kendilerinin değerli ve sevmeye layık, diğer insanların ise güvenilir ve ihtiyaç halinde erişilebilir olduğuna dair içsel çalışan modeller geliştirirler ve bu modeller gelecekte güvenli bağlanmanın zeminini oluşturur. Diğer taraftan, tutarsız ve duyarsız ilgi-bakım davranışlarıyla büyüyen çocukların içsel çalışan modelleri kendilerinin değersiz, diğer insanların ise güvenilmez olduğu algısı ile kurgulanır ve

bu kurgunun sonucu olarak çocuklar güvensiz bağlanma geliştirirler.

Yetişkinlikteki bağlanma yönelimleri bebeklikte geliştirilen bu içsel çalışan modeller aracılığı ile şekillenir (Hazan ve Shaver 511). Yetişkin bağlanmasını inceleyen araştırmalar genellikle bağlanma davranışlarını bağlanma kaygısı ve bağlanma kaçınması olmak üzere iki temel boyutta ele almaktadır (Fraley, Waller ve Brennan 290; Mikulincer ve Shaver, *Attachment in Adulthood...* 1). Bağlanma kaygısı, yakın ilişkilerde kişinin partnerle çok fazla yakın olma arzusu duyması, aşırı derecede reddedilme ve terk edilme korkusu yaşaması ve yakın ilişki hakkında zihninin sürekli meşgul olması olarak tanımlanırken; bağlanma kaçınması, kişilerarası mesafenin yüksek tutulmasına ihtiyaç duyma, yakınlık ve bağımlılıktan rahatsızlık hissetme durumu olarak tanımlanır (Mikulincer ve Shaver *Attachment in Adulthood...* 1).

Yetişkin bağlanma örüntülerinin yetişkinlikte psikolojik sağlık ve mutluluk (Mikulincer ve Shaver, *Attachment in Adulthood...* 1), ebeveynlik davranışları (Jones, Cassidy ve Shaver, 145; Sümer 169) ve evlilik doyumu (Feeney, 19) ile ilişkili olduğunu gösteren geniş bir alan yazını bulunmaktadır. Örneğin, ebeveynliğe geçişte görülen çeşitli risk faktörleri kontrol edildiğinde, kaygılı bağlanmanın yeni anne olmuş bireylerin depresyon semptomlarındaki artışın yordayıcısı olduğu görülmüştür (Feeney ve diğerleri 415). Rholes ve diğerleri (421) boylamsal çalışmasında ebeveynliğe geçiş döneminde eşlerinin yeterince destekleyici olmadığını düşünen kaygılı annelerin evlilik doyumlarının düştüğü bulunmuştur. Selçuk ve diğerleri ("Self-Reported Romantic..." 544) tarafından yürütülen ve Türkiye’de ev ortamında gözlem yöntemiyle anne-çocuk davranışlarının incelendiği bir çalışmada ise anne duyarlılığının annelerin rapor ettikleri bağlanma kaçınması ile olumsuz yönde ilişkili olduğu bulunmuştur.

Romantik Bağlanma ve Ortak Ebeveynlik

Ebeveynlerin bağlanma örüntüleri ile ortak ebeveynlik dinamikleri ilişkisini inceleyen az sayıda çalışma bulunmaktadır. Paley ve diğerleri (420), yetişkin bağlanma görüşmesi ile ölçülen bağlanma stillerine göre güvensiz bağlanan babaların, bebekleri 24 aylıkken yapılan gözlemlerde daha çok olumsuz ve daha az olumlu aile içi etkileşimde bulunduğunu rapor etmiş, ancak bu bulguya sadece çiftin doğum öncesinde daha çok tartışma yaşadığı durumlarda ulaşmışlardır. Talbot, Baker ve McHale (56) ise yetişkin bağlanma görüşmesini kullandıkları çalışmalarında doğumdan üç ay sonra aile etkileşimleri ve ortak ebeveynlik davranışlarını gözlemlemişlerdir. Araştırmacılar, annenin güvensiz bağlanmasının

ortak ebeveynlik çatışmasını, babanın güvensiz bağlanmasının ise daha düşük ortak ebeveynlik bağlılığını yordadığını bulmuştur. Aynı aile içindeki her iki ebeveyn de düşünüldüğünde, en fazla sorunun babanın güvenli, annenin ise güvensiz bağlandığı durumlarda olduğu bulunmuş, bu durum her iki ebeveynin bağlanma stiline de aile içindeki üçlü dinamiği etkilediğini önermiştir.

Mevcut Çalışma

Bildiğimiz kadarıyla ortak ebeveynlik dinamikleri ile anne ve babaların rapor ettikleri romantik bağlanma boyutları arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma henüz alan yazında bulunmamaktadır. Batılı ülkelerden farklı olarak Türkiye gibi toplulukçu kültürlerde kaçınan bağlanmanın olumsuz ebeveyn davranışları için daha riskli olması (Selçuk ve diğerleri, "Self-Reported Romantic..." 544; Sümer 169) göz önüne alındığında, romantik bağlanma boyutlarının ortak ebeveynlik ile nasıl bir ilişkide olduğunu incelemek özellikle bizim ülkemizde önem kazanmaktadır. Mevcut çalışma ilk defa bağlanma boyutları ve ortak ebeveynlik dinamiklerini araştırarak alan yazına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, Türkiye’de ortak ebeveynlik davranış ve algılarını ölçen araçların eksikliği göz önüne alındığında, mevcut çalışma ile hem araştırmacılara hem de alanda çalışan uygulayıcılara farklı ölçme değerlendirme araçlarının uygulanabilirliğini göstermek amaçlanmaktadır.

Mevcut çalışmada anne ve babalar 3 aylık bebekleri ile yaklaşık 10’ar dakikalık etkileşime girmişler, bunun yanında ortak ebeveynlik algılarını ve romantik bağlanma boyutlarını rapor etmişlerdir. Bebek bakımında ilk ayların ebeveynler için oldukça stresli zamanlar olduğu düşünüldüğünde (McHale, *Charting the Bumpy...* 1), eşler arasındaki bağlanma boyutlarının bu stresli dönemde eşler arası işbirliği ile nasıl bir ilişkide olduğunu araştırmak mevcut çalışmanın esas amacıdır. Bu dönemde güvenli bağlanan, yani bağlanma kaygısı ve kaçınması düşük ebeveynlerin, duygularını daha etkili bir şekilde düzenlemeleri (Mikulincer ve Shaver, "Attachment Orientations..." 6) ve eşler arasında etkileşimlerde birbirlerinden daha duyarlı destek arama eğilimleri (Collins ve Ford, 235; Shaver, Mikulincer ve Cassidy 16) nedeniyle mevcut çalışmada daha olumlu ortak ebeveynlik davranışlar sergilemeleri ve daha olumlu işbirliği algısına sahip olmaları beklenmektedir. Bağlanma kaygısı yüksek olan ebeveynlerin ebeveynlik yetkinliği konusunda kendilerine güvenmemeleri ve kaygı anında aşırı düzeyde kendilerine odaklanmaları nedeniyle (Chisholm ve diğerleri 233) ortak ebeveynlik davranışlarında senkronizasyon ve uyum sorunu yaşamaları beklenmektedir.

Kaçınan bağlanması yüksek olan anne ve babaların ise işbirliği kurma konusunda yeterli istek göstermemeleri nedeniyle yetersiz ortak ebeveynlik sergilemeleri beklenmektedir. Kültürel bakımdan kaçınan bağlanmaya dayalı ebeveynliğin Türkiye gibi toplulukçu kültürlerde daha riskli olması da (Selçuk ve diğerleri, “Self-Reported Romantic...” 544; Sümer 169; Sümer ve Kağıtçıbaşı 157), kaçınan bağlanma ve ortak ebeveynliğin ters yönde bir ilişki içinde olması beklentimizi güçlendirmektedir. Sonuç olarak, mevcut çalışmada bağlanma kaygısı ve kaçınması yüksek olan anne-babaların ortak ebeveynlik davranışlarında daha az işbirlikçi davranışlar sergilemeleri ve birbirlerine karşı daha az işbirliği algılamaları beklenmektedir.

Yöntem

Katılımcılar

Çalışmaya Ankara ilinde yaşayan, bebekleri üç aylık olan anne-babalar ve bebekleri katılmışlardır. Çalışmanın içerme ölçütleri, bebeklerin üç aylık olması, anne ve babanın evli ve beraber yaşıyor olması ve aile bireylerinde ciddi bir sağlık problemi olmaması olarak belirlenmiştir. Araştırmaya katılacak aileleri bulmak amacıyla dokuz Aile Sağlık Merkezi (ASM) ile iletişime geçilmiş, buralarda çalışan doktor ve hemşirelere çalışmanın amacı anlatılmış, kendilerine etik kurul izni gösterilmiş, çalışmanın içerme ölçütleri belirtilmiş ve kendilerinden bebekleri için rutin aşıya gelen ailelere çalışma hakkında bilgi vermeleri istenmiştir. Doktor ve hemşirelerden bilgi alan ve çalışma hakkında daha fazla bilgi almak isteyen 66 aile ile araştırmacılar telefon görüşmeleri yapmıştır. Bu ailelerden 25 tanesi çalışmanın içerme ölçütlerine uymadıkları için çalışmaya dahil edilememiştir. On üç aile ise içerme ölçütlerine uygun oldukları halde çalışmaya katılmayı çeşitli nedenlerle (kameradan duyulan rahatsızlık, bebeğe zarar gelecek endişesi, eşlerden birinin isteksiz olması, vb.) çalışmaya katılmayı reddetmişlerdir. Toplam 28 aile bu yöntemle çalışmaya dahil edilmiştir. Bunun dışında 10 aile kartopu yöntemiyle, yedi aile ise araştırmacıların kendi sosyal ağları sayesinde çalışmaya katılmıştır. Toplam 45 aile çalışmaya katılmıştır.

Bir aile dışındaki bütün aileler bebekleri üçüncü aylarının içindeyken çalışmaya katılmışlardır ($Ort. = 103.78$ günlük, $S = 12.15$, $ranj = 66-127$). Otuz bir bebek katılan ailelerin ilk çocukları iken, 11 bebeğin bir kardeşi, bir bebeğin ise üç kardeşi vardır. Bütün anne-babalar en az bir senelik evlidir ve birlikte yaşamaktadırlar. Evlilik süresi ortalaması 45.49 aydır ($S = 27.18$, $ranj = 12-108$). Anne ve babaların genel sağlık durumları, geçen yıl içinde iki aydan fazla tedavi ya

da hastane bakımı gerektiren ciddi bir sağlık sorun olup olmadığı sorgulanmış, katılımcılar herhangi bir rahatsızlık rapor etmemiştir. On iki aile bir veya iki akraba ile (büyükanne, büyükbaba, kayın) birlikte yaşadıklarını; 33 aile ise anne, baba ve çocuk(lar) olarak yalnız yaşadıklarını rapor etmişlerdir. Katılımcı ailelerin demografik bilgileri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1.Örneklem Özellikleri

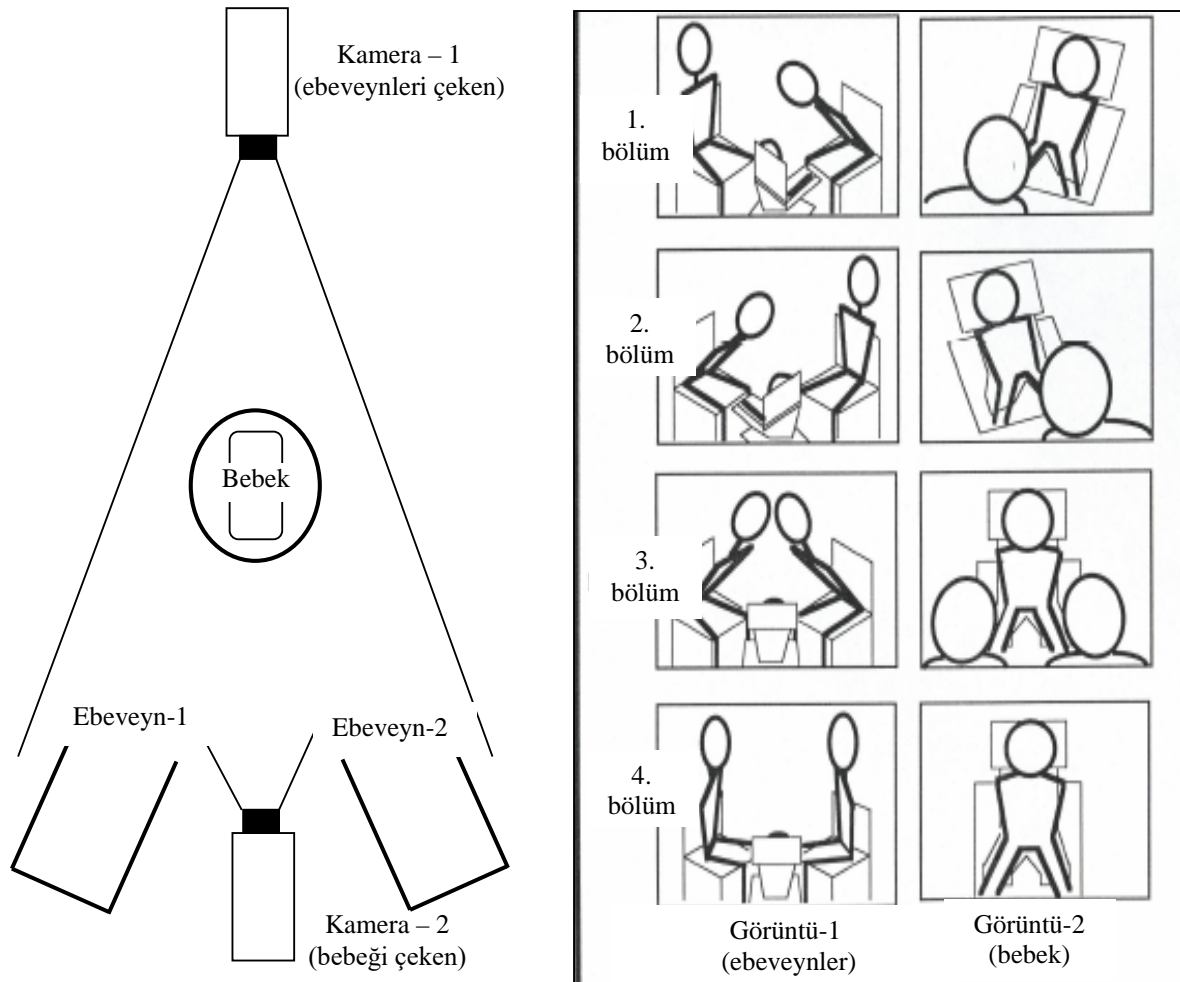
	Frekans	Yüzde	Ortalama	Standart Sapma	Ranj
Bebek Yaşı (Gün)			103.78	12.15	66-127
Evlilik Süresi (Ay)			45.49	27.18	12-108
Anne Yaşı (Yıl)			28.44	4.36	18-37
Baba Yaşı (Yıl)			31.35	3.96	23-41
Eğitim Durumu (Anne)					
İlkokul Mezunu	3	% 6.7			
Ortaokul Mezunu	6	% 13.3			
Lise Mezunu	11	% 24.4			
Üniversite Mezunu	14	% 31.1			
Yüksek Lisans Mezunu	11	% 24.4			
Eğitim Durumu (Baba)					
İlkokul Mezunu	3	% 6.7			
Ortaokul Mezunu	7	% 15.6			
Lise Mezunu	9	% 20.0			
Üniversite Mezunu	18	% 40.0			
Yüksek Lisans Mezunu	6	% 13.3			
Gelir Durumu					
500 - 1,000 TL	4	% 8.9			
1,000 - 2,000 TL	14	% 31.1			
2,000 - 5,000 TL	12	% 26.6			
5,000 - 7,000 TL	7	% 15.6			
7,000 - 10,000 TL	3	% 6.7			
10,000 - 15,000 TL	5	% 11.1			

Veri Toplama Araçları

Lozan Üçlü Oyun Paradigması (LÜO). Üçlü etkileşimleri gözlemlemek amacıyla Fivaz-Depeursing ve Corboz-Warnery (1) tarafından geliştirilen Lozan Üçlü Oyun Paradigması kullanılmıştır. Bu paradigmanın geliştirildiği ilk çalışmada klinik ve klinik olmayan örneklem arasında anlamlı farklılıklar gösterebilmesi, daha

sonraki çalışmalarda öz-bildirim yöntemiyle ölçülen ortak ebeveynlik ve diğer beklenen aile değişkenleri ile anlamlı ilişkiler göstermesi (McHale ve Lindahl 1) ve İsveç (Hedenbro, Shapiro ve Gottman 485), ABD (McHale ve Lindahl 1) ve İtalya (Simonelli, Bighin ve De Palo 609) gibi farklı ülkelerde uygulanabilmiş olması bu paradigmanın geçerliği hakkında güçlü kanıtlar sunmuştur.

Bu paradigmaya göre ebeveynler ve bebek bir üçgen oluşturacak şekilde sandalyelere oturmuşlardır (bkz., Şekil 2, sol taraf). Bebeğin yaşına uygun ana kucağı araştırmacılar tarafından ailelerin evlerine getirilmiştir. Bu ana kucağı ailelerin evlerinde bulunan sehpa, küçük masa ya da koltuğa yerleştirilmiştir. Anne ve babaların sandalyeleri ise ana kucağına eşit mesafede üçgen oluşturacak şekilde yerleştirilmiştir. Ebeveynlerin ve bebeğin arkasına tripod yardımıyla birer kamera yerleştirilerek hem ebeveynlerin hem de bebeğin davranışları kaydedilmiştir. Üçlü etkileşimler sırasında araştırmacılar başka bir odaya giderek aileleri yalnız bırakmışlardır.

Şekil 2. Lozan Üçlü Oyun Paradigması (Fivaz-Depeursing ve Corboz-Warnery 26)

Anne ve babalara Lozan Üçlü Oyun (LÜO) paradigmasının dört adımı (bkz., Şekil 2, sağ taraf) tanıtılmış ve bu adımlara göre anne ve babalardan mümkün olduğunca doğal bir şekilde yaklaşık 10 dakika birlikte etkileşimlerde bulunmaları istenmiştir. LÜO paradigmasına göre ilk olarak bir ebeveynin aktif bir şekilde bebekle oynaması/ilgilenmesi, diğer ebeveynin ise pasif olarak sadece izlemesi istenmiştir. İlk kimin aktif ebeveyn olacağına aileler karar vermiştir. İkinci aşamada, ebeveynlerden rolleri değiştirmeleri, ilk kısımda aktif olan ebeveynin pasif, pasif olan ebeveynin ise aktif hale gelmesi istenmiştir. Üçüncü aşamada her iki ebeveynin de aktif olması ve tüm aile bireylerinin birlikte etkileşime girmeleri istenmiştir. Dördüncü aşamada ise ebeveynlerden bebekle ilgilenmemeleri, sadece birbirleriyle konuşmaları istenmiştir. Tabi ki bebek ağlayarak tepki gösterirse ailelerin cevap verebilecekleri belirtilmiştir. Etkileşimler sırasında araştırmacılar odada olmayacakları için aşamalar arasındaki geçişleri ne zaman yapacaklarına ailelerin karar vermesi istenmiştir. Etkileşimler tamamlandıktan sonra aileler araştırmacıları odaya çağırılmışlardır.

Ortak Ebeveynlik ve Aile Değerlendirme Sistemi. Lozan Üçlü Oyun Paradigması ile video kaydına alınan aile etkileşimleri Ortak Ebeveynlik ve Aile Değerlendirme Sistemi (McHale ve diğerleri, “The Transition to Coparenthood...” 711) kullanılarak kodlanmış ve değerlendirilmiştir. Mchale ve diğerleri (“The Transition to Coparenthood...” 711) bu sistemin geçerliğini test etmek için öz-bildirim yöntemiyle ölçülen ortak ebeveynlik ile ilişkisine bakmış ve iki ölçüm aracının alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler bulmuşlardır ($r = -.42, p < .01$ ile $r = .28, p < .05$ arasında). Ayrıca, yaptıkları küme analizlerinde bu kodlamayla ailelerin 3 grupta ayrıştığını (muhalif, uyumlu, kısıtlayıcı) ve kodlamanın alt boyutlarının evlilik uyumu ile anlamlı ilişkide olduğunu ($r = .36, p < .05$ ile $r = .55, p < .05$ arası) bularak bu sistemin geçerli bir sistem olduğunu göstermişlerdir. İlk olarak video kaydı baştan sona izlenerek etkileşimler hakkında kodlayıcının genel bir fikir sahibi olması amaçlanmıştır. Daha sonra kodlayıcı, her 10 saniyede gerçekleşen ebeveyn davranışlarının değerlendirildiği mikro analizine başlamıştır. LÜO'nun ilk iki bölümünde aktif ebeveynlerin “konuşma/ses çıkarma”, “dokunma” ve “sevgi/şefkat gösterme” davranışları; pasif ebeveynlerin ise “izler/ilgili”, “izler/ilgisiz”, “kopuk”, “kopuk/yardımcı”, “müdahaleci/oyuncu”, müdahaleci/dikkat dağıtıcı” ve “müdahaleci/yardımcı” davranışları kodlanmıştır. LÜO'nun son iki bölümünde ise ebeveynlerin ortak davranışları (örn., sevgi/şefkat paylaşımı, aktif çekişme, uyumsuzluk) kodlanmıştır.

Mikro düzeydeki bu kodlamaları yaparak kaydedilen aile etkileşimlerine iyice hakim olan kodlayıcı, makro (global) düzeydeki değerlendirmelere başlamıştır. Anne ve babaların göstermiş olduğu “işbirliği”, “çekişme”, “aile sıcaklığı” ve “kopukluk” değişkenleri 7 aralıklı ölçüm cetveli kullanarak değerlendirilmiştir. İşbirliği değişkeninde anne ve babaların etkileşimler sırasında ne kadar uyumlu hareket edebildikleri, birbirlerine karşı ne kadar saygılı oldukları ve birbirlerini ne kadar destekledikleri değerlendirilmiştir. Çekişme değişkeninde, sözel ya da davranışsal olarak bebeğin ilgisini çekmek için anne ve babaların ne kadar birbirleriyle çatıştığı değerlendirilmiştir. Örneğin, anne bebekle konuşurken babanın oyuncakla bebeğin dikkatini kendine çekmeye çalışması ya da anne ve babanın birbirleri hakkında eleştirel yorumlarda bulunması çekişme davranışı/yorumu olarak değerlendirilmiştir. Aile sıcaklığı değişkeninde, aile bireylerinin bir arada ne kadar keyif aldığı, birbirlerine sevgi gösterdiği, gülümsediği, dokunduğu, birbirleriyle göz temasında bulunduğu değerlendirilmiştir. Bu değişkende sadece anne ve babanın bebeğe ya da birbirlerine karşı sevgi gösterileri değil, ailenin bir bütün olarak ne kadar sevgi dolu/keyifli olduğu değerlendirilmiştir. Son olarak, kopukluk değişkeninde anne ve babanın birbirlerinden ne kadar kopuk/uzak oldukları, sadece bebekle değil birbirleriyle de etkileşime girip girmedikleri, bir ebeveyn bebekle ilgilenirken öteki ebeveynin ilgilenip ilgilenmediği, kısacası ailenin bütünlükten ne kadar uzak olup olmadığı değerlendirilmiştir. Çalışmanın ilk yazarı bu ölçüm sistemini kullanarak tüm ailelerin videolarını bu değişkenler üzerinden kodlamıştır. Çalışmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla üçüncü yazar da videoların %20’sini kodlamış, iki kodlayıcı arası güvenilirlik katsayısı .81 olarak bulunmuştur.

Öz-bildirime dayalı ölçüm araçları. Anne ve babaların ayrı ayrı doldurmaları amacıyla iki adet soru bataryası hazırlanmıştır. Demografik soruların ardından ebeveynler aşağıdaki ölçeklerin sorularına cevap vermişlerdir.

Ebeveynlik İşbirliği Ölçeği. Abidin ve Brunner (31) tarafından geliştirilen Ebeveynlik İşbirliği Ölçeği 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, üç ay ile 19 yaşındaki çocuk sahibi ebeveynlerin birbirlerine karşı algıladıkları işbirliğini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Abidin ve Brunner (31) çalışmalarında ölçeğin faktör yapısını tek faktörlü olarak, faktör yüklerini de .51-.84 aralığında bulmuşlardır. Kimmel ve Van Der Veen (57) tarafından geliştirilen evlilik ölçeği ile ölçeğin uyumu incelendiğinde iki ölçeğin anlamlı düzeyde ilişkili oldukları görülmüştür (Abidin ve Brunner 31). Ebeveynlerin çocukları ile ilgilenirken ne kadar işbirliği, iletişim ve karşılıklı saygı

içerisinde oldukları “Eşimle bebeğimiz hakkında oldukça iyi konuşabiliyoruz” gibi maddelerle ölçülmektedir. Ölçeğin orijinal sürümünde ‘çocuğumun diğer ebeveyni’ olarak kullanılan ifade mevcut çalışmada tüm katılımcıların evli oldukları düşünülerek ‘eşim’ olarak değiştirilmiştir. Ebeveynler ölçek maddelerini 5 aralıklı ölçek (1= hiç katılmıyorum, 5 = tamamen katılıyorum) üzerinden değerlendirmişlerdir. Yüksek puanlar daha güçlü ve olumlu ebeveyn işbirliğine işaret etmektedir.

Ebeveynlik işbirliği ölçeğinin Türkçeye uyarlaması, mevcut çalışma kapsamında aynı örneklem ile yazarlar tarafından yapılmıştır. Ölçeğin faktör yapısını incelemek amacıyla Mplus 6.12 (Muthén ve Muthén 1) programı kullanılarak Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. Daha güvenilir sonuçlara ulaşmak için, geçmiş araştırmalarda önerildiği gibi (Bandalos 78; Little ve diğerleri 151), öncelikle ölçeğin maddelerinden rastgele maddeler seçilerek dörder maddelik kümeler oluşturulmuştur. Yirmi maddelik ölçeği oluşturulan 5 küme ile yapılan DFA analizi sonuçlarına göre ölçeğin tek faktörlü yapısı doğrulanmıştır [$\chi^2(5, N = 87) = 7.52, p = .185, \chi^2/sd = 1.5, RMSEA = .08, 90\% CI (.000 - .180), CFI = .98, TLI = .97, SRMR = .03, BIC = 1016.794$]. Maddelerin faktör yükleri .48 - .85 aralığında, ortak varyans (communality) değerleri ise .58 - .83 arasında bulunmuştur. Ölçeğin Cronbach’s alfa değerleri anneler için .93 ve babalar için .80 olarak bulunmuştur.

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II). Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II Fraley ve diğerleri (350) tarafından yetişkin bağlanma boyutlarını ölçmek için geliştirilmiş ve Selçuk ve diğerleri (“Yetişkin Bağlanma Boyutları...” 1) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçeğin Türkçe uyarlamasının yapı geçerliği Selçuk ve diğerleri tarafından (“Yetişkin Bağlanma Boyutları...” 1) incelendiğinde ölçeğin iki faktörlü yapısı doğrulanmıştır. Faktör yükleri bağlanma kaçınma boyutu için .56 ile .87 arasında değişirken, kaygı boyutu için .57 ile .80 arasında değiştiği görülmüştür. Ayrıca ölçeğin ölçüt geçerliğini sınamak adına kaygı ve kaçınma boyutlarının ilişki doyumu ile korelasyonları incelenmiş, anlamlı ve beklendik yönde ilişkiler bulunmuştur (sırayla, $r = -.23, p < .05; r = -.49, p < .01$). Otuz altı maddeden oluşan ölçeğin 18 maddesi kaygı (örn., “Eşimin sevgisini kaybetmekten korkarım”), diğer 18 maddesi ise kaçınma (örn., “Eşime güvenip dayanmak konusunda kendimi rahat bırakmakta zorlanırım”) alt boyutlarını oluşturmaktadır. Kaygı alt boyutunda aşırı düzeyde yakın ilişki içerisinde yakın olma arzusu, reddedilme ve terk edilme korkusu ile kişinin yakın ilişkisi hakkında zihnini meşgul etmesi değerlendirilmektedir. Kaçınma alt boyutunda ise yakın

ilişkide kişilerarası mesafeye ihtiyaç duyma, yakınlık ve bağlılıktan rahatsızlık duyma ve yüksek -sadece kendine güvenme değerlendirilmektedir. Mevcut çalışmada katılımcıların tamamı evli olduğu için ölçek maddelerinin orijinalinde geçen 'partner' kelimesi yerine 'eşim' kelimesi kullanılmıştır. Anne ve babalar ölçek maddelerini eşleri ile ilişkilerdeki duygu ve düşüncelerini ne oranda yansıttığını 5 aralıklı ölçek (1 = hiç katılmıyorum, 5 = tamamen katılıyorum) üzerinde değerlendirmişlerdir. Alınan yüksek puanlar yüksek bağlanma kaygısını ya da kaçınmasını göstermektedir. Mevcut çalışmada ölçeğin Cronbach's alfa değerleri kaygı alt boyutu için .84, kaçınma alt boyutu için .76 olarak bulunmuştur.

İşlem

Veri toplama işlemlerinin başlamasından önce Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin (ODTÜ) Etik Kurulu'ndan çalışmanın etik kurul onayı alınmıştır. Tüm veri toplama işlemleri, çalışmanın ilk ve üçüncü yazarları tarafından ev ziyaretleri yapılarak "Aralık 2013 - Temmuz 2014" tarihleri arasında tamamlanmıştır. Aileler telefonla önceden araştırma hakkında bilgilendirilmiş ve tüm aile bireylerinin (anne, baba ve bebek) ziyaret saatinde evde bulunmaları istenmiştir.

Ev ziyaretleri sırasında ilk olarak araştırmacılar kendilerini tanıtmış ve aileleri rahatlatarak sıcak bir atmosfer kurmaya çalışmışlardır. Sonrasında bilgilendirilmiş rıza formu sesli bir şekilde ailelere okunmuş, kendilerine araştırmanın amacını açıklanmıştır. Rıza formunun anne ve babalar tarafından imzalanmasından sonra veri toplama çalışmaları başlamıştır. Bebek uyumuyorsa ilk olarak gözleme dayalı ölçümler tamamlanmıştır. Eğer bebek uyuyorsa ya da huzursuz ise aile bireylerinden önce öz-bildirime dayalı ölçüm araçlarını cevaplandırmaları istenmiştir. Aile bireylerinden ölçekleri ayrı ayrı cevaplamaları, cevaplarını birbirlerinden gizli tutmaları, birbirlerine soru sormamaları istenmiştir. Doldurulan ölçekler kapalı zarflarla alınmış, böylelikle katılımcıların mahremiyeti korunmuştur. Veri toplama işlemi bittikten sonra ailelere "Türkiye Bilimler Akademisi"nin verdiği maddi destek kapsamında 100TL ödeme yapılmış ve kendilerine hatıra olarak ODTÜ kupası hediye edilmiştir. Ev ziyaretleri ortalama 112.14 dakika ($SS = 32.50$, $ranj = 60-210$) sürmüştür.

Bulgular

Çalışmanın veri analizleri yapılmadan önce G*Power 3.1 (Faul ve diğerleri 175) programı kullanılarak post hoc güç analizi yapılmıştır. Çalışmanın örneklem büyüklüğü için etki büyüklüğü .71, istatistiksel güç ise .99 (alfa =.05) olarak bulunmuştur. Böylelikle, aşağıda sunulan analiz sonuçlarının düşük istatistik güce bağlı olmadığından emin olunmuştur.

Gözlemlenen Ortak Ebeveynliğin Romantik Bağlanma Boyutları ile İlişkisi

Araştırmaya katılan ailelerden üç tanesi ile gözlem yöntemiyle veri toplanamamış, bu nedenle gözleme dayalı değişkenlerin olduğu analizler 42 anne-baba ile yapılmıştır. Tablo-2’de görüldüğü gibi, sonuçlar romantik bağlanma boyutları ile üçlü etkileşimler sırasında anne ve babaların gösterdikleri ortak ebeveynlik davranış boyutlarının çoğu arasında ilişkiler olduğunu göstermiştir. İlk olarak, gözlemlenen ortak ebeveynlik işbirliği hem annelerin hem de babaların bağlanma boyutları ile ters yönde ilişkili bulunmuştur. Yani daha düşük bağlanma kaygısı ($r_{anne} = -.51, p < .01$; $r_{baba} = -.40, p < .01$) ve bağlanma kaçınmasına ($r_{anne} = -.49, p < .01$; $r_{baba} = -.28, p < .10$) sahip anne-babaların üçlü etkileşimler sırasında daha fazla işbirliği içinde oldukları gözlemlenmiştir. Anne babalar arası gözlemlenen çekişme değişkeni ise, hem annelerin hem de babaların bağlanma kaygısı ($r_{anne} = .39, p < .05$; $r_{baba} = .31, p < .05$) ve annelerin bağlanma kaçınması ($r = .37, p < .05$) ile olumlu yönde ilişkili bulunmuştur. Gözlemlenen aile sıcaklığı değişkeni sadece annelerin bağlanma boyutları ile anlamlı ve ters yönde ilişkili ($r_{kaygı} = -.40, p < .05$; $r_{kaçınma} = -.31, p < .05$); gözlemlenen kopukluk değişkeni ise hem annelerin hem de babaların bağlanma kaygısı ile anlamlı ilişkili bulunmuştur ($r_{anne} = .54, p < .01$; $r_{baba} = .39, p < .05$).

Tablo 2. Gözlemlenen ve Algılanan Ortak Ebeveynliğin Romantik Bağlanma Boyutları ile Korelasyon Analizi Sonuçları

	Ortak Ebeveynlik					
	Gözlemlenen				Algılanan	
	İşbirliği	Çekişme	Aile Sıcaklığı	Kopukluk	Ebeveynlik İşbirliği Anne	Ebeveynlik İşbirliği Baba
Bağlanma Kaygısı-Anne	-.51**	.39*	-.40*	.54**	-.27†	.02
Bağlanma Kaçınması-Anne	-.49**	.37*	-.31*	.16	-.48**	-.17
Bağlanma Kaygısı-Baba	-.40**	.31*	-.25	.39*	-.23	-.28†
Bağlanma Kaçınması-Baba	-.28†	.10	-.20	.13	-.08	-.51**

Not. ** $p < .01$, * $p < .05$, † $p < .10$.

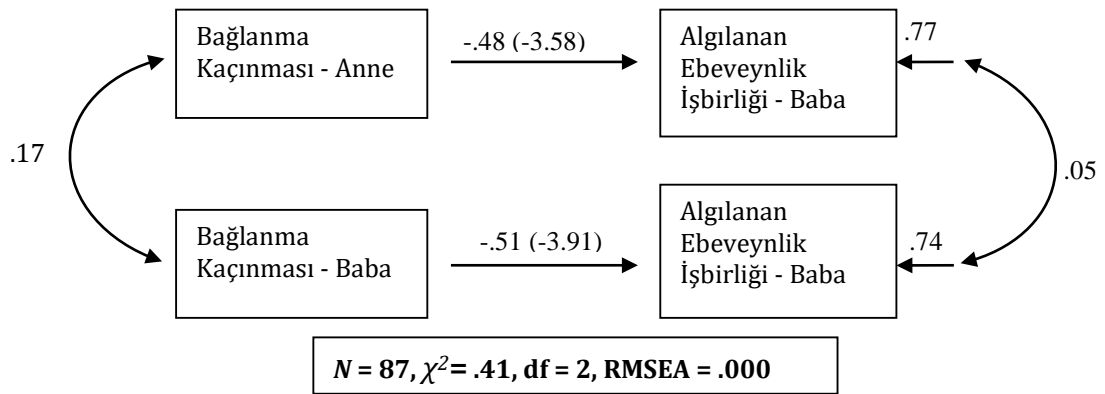
Algılanan Ortak Ebeveynliğin Romantik Bağlanma Boyutları ile İlişkisi

Araştırmaya katılan ailelerden bir annenin okuma-yazma güçlüğü yaşaması, iki babanın da anketleri cevaplamaması nedeniyle, öz-bildirime dayalı değişkenler için toplam 44 anne ve 42 babanın verisi kullanılmıştır. Anne ve babaların rapor ettikleri ortak ebeveynlik işbirliği algıları ile romantik bağlanma boyutları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla korelasyon analizleri yapılmıştır. Sonuçlar, hem annelerin hem de babaların bağlanma kaçınmalarının algıladıkları ebeveynlik işbirliği ile ters yönde ilişkili olduğunu göstermiştir ($r_{anne} = -.48$, $p < .01$; $r_{baba} = -.51$, $p < .01$). Bağlanma kaygısı ise hem annelerin hem de babaların algıladıkları ebeveynlik işbirliği ile marjinal düzeyde anlamlı bulunmuştur ($r_{anne} = .27$, $p < .10$; $r_{baba} = -.28$, $p < .10$; bkz., Tablo 2).

Anne ve babaların düşünce ve duygularının birbirine bağımlı olabileceği göz önünde bulundurularak, algılanan ortak ebeveynlik ve bağlanma boyutları arasındaki ilişki, aktör-partner bağımlılık modelleri (Kenny, Kashy ve Cook 1) ile de test edilmiştir. Analizler sırasında, öncelikle Kenny, Kashy ve Cook'un (1) önerdiği gibi bağımsız değişkenlerden bağımlı değişkenlere olan tüm ilişkiler tanımlanmıştır.

Bağımsız değişkenler arasındaki korelasyonlar kendi içlerinde birbirleri ile ilişkilendirilmiştir. Daha sonra ilgili modelde istatistiksel olarak anlamsız olan bütün bağlantılar (beta değerleri) tek tek çıkarılarak model yeniden test edilmiştir. Bu süreç içerisinde, eğer modifikasyon endeksinde herhangi bir ilişkinin yeniden anlamlı olabileceği işaret edilirse, bu ilişki tekrar model içerisinde tanımlanmıştır. En son model, bütün anlamsız ilişkilerin çıkarıldığı, sadece anlamlı olan ilişkilerden oluşmaktadır.

Sonuçlar, hem anne hem de babalar için bağlanma kaçınması boyutunun algılanan ebeveynlik işbirliği üzerinde partner etkilerinin anlamsız olduğunu, sadece aktör etkilerinin anlamlı olduğunu göstermiştir (bkz., Şekil-3). Şöyle ki, hem annenin ($\beta = -.48$) hem de babanın ($\beta = -.51$) bağlanma kaçınması anlamlı olarak kendi ebeveynlik işbirliği algılarını negatif yönde yordarken, eşlerinin algılarını yordamamaktadır. Bağlanma kaygısı boyutunun algılanan ebeveynlik işbirliği üzerinde hem anne hem de babalar için aktör-partner etkileri istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Şekil 3. Bağlanma Kaçınmasının Ebeveynlik İşbirliğini Yordadığı Aktör-Partner Etkisi Modeli

Tartışma

Bebeğin dünyaya gelmesinden sonra geçiş dönemi olarak görülen ilk aylar bazıları için balayı dönemi olarak tasvir edilse de ilk haftalar ebeveynler için oldukça stresli zamanlardır (McHale, *Charting the Bumpy...* 1). Bu stresli dönemde anne ve babaların anne ve babaların işbirliği içinde olmaları ve birbirlerine destek olmaları, yani olumlu ortak ebeveynlik örüntüleri göstermeleri, hem çocuklarının (Teubert ve Pinguart, 286) hem de kendilerinin uyumları (Doss ve diğerleri 483; Feinberg ve Sakuma 171) için kritik bir öneme sahiptir. Mevcut çalışmada anne ve babaların bu dönemdeki ortak ebeveynlikleri, “gözlemlenen ortak ebeveynlik” ve

“algılanan ortak ebeveynlik” ana eksenlerinde ele alınmış, bu dinamiklerin anne-babaların romantik bağlanma boyutları ile nasıl bir ilişki içinde oldukları araştırılmıştır.

Üçlü etkileşimler sırasında gözlemlenen ortak ebeveynlik davranışları dört ayrı boyutta incelenmiştir. İlk olarak, anne ve babanın bebekleri yanlarındayken gösterdiği işbirliği boyutunun hem annelerin ve hem de babaların bağlanma kaygısı ve kaçınması ile ters yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Yani, eşine güvenip dayanmakta daha az zorlanan (bağlanma kaçınması düşük) ve eşinin kendisini terk etmesinden daha az korkan (bağlanma kaygısı düşük) ebeveynlerin daha işbirlikçi ortak ebeveynlik davranışları sergiledikleri bulunmuştur. Bu bulgu, bağlanma kaygısı ve kaçınması düşük, yani güvenli bağlanan, ebeveynlerin duygularını düzenlemede daha başarılı olduklarını (Mikulincer ve Shaver, “Attachment Orientations...” 6) ve eşler arasında etkileşimlerde duyarlı destek sağlamada daha iyi olduklarını (Collins ve Ford 235; Shaver ve Cassidy 16) gösteren geçmiş çalışmalarla uyumludur. Güvenli bağlanan ebeveynlerin daha iyi duygu düzenleme ve daha duyarlı destek verme özellikleri, onların daha olumlu ortak ebeveynlik davranış göstermelerine katkıda bulunmuş olabilir.

Üçlü etkileşimler sırasında gözlemlenen çekişme değişkeni de, annelerin hem bağlanma kaygısı hem de kaçınması, babaların ise sadece bağlanma kaygısı ile ilişkili bulunmuştur. Yüksek bağlanma kaygısı nedeniyle aşırı ilişki içinde olma isteği (Feeney, 19), ebeveynlerin bebeğin ve eşlerinin bazı sinyallerini kaçırmalarına ve ikisi arasındaki ilişkiye daha fazla müdahale etme eğilimine yol açmış olabilir. Bu nedenle bağlanma kaygısı yüksek olan ebeveynlerin eşleri bebekle oynarken daha fazla olumsuz yorumda bulunabildiği, bu etkileşimlere daha çok müdahale edebildiği ve bu davranışların da eşleriyle olan çekişme düzeyini arttırmış olduğu düşünülmektedir. Bağlanma kaçınması yüksek olan anneler ise bebekleriyle eşleriyle birlikte oynamaktansa tek başlarına oynamak isteyebilmektedirler. Bu durumun eşler arası çekişmeyi arttırmış olabileceği düşünülmektedir.

Gözlemlenen aile sıcaklığı değişkeni ise sadece annelerin bağlanma boyutlarıyla ters yönde ilişkili bulunmuştur. Yani annelerin bağlanma kaygısı ve kaçınması yükseldikçe aile içinde daha az sevgi, yakınlık, sıcaklık örüntüleri gözlenmiştir. Çocukların gelişiminde aile sıcaklığının önemi düşünüldüğünde (Raby ve diğerleri 695), annelerin kaygı ve kaçınmasının aile sıcaklığında nasıl bir risk faktörü olduğunu göstermesi açısından mevcut çalışma bulguları önemlidir. Gözlemlenen kopukluk değişkeni ise, hem anne hem de babanın bağlanma kaygısı

ile aynı yönde ilişkili bulunmuştur. Bu bulgu, güvensiz bağlanan (Coyl, Newland ve Freeman 499) ebeveynlerin ikili ilişkilerinde kopukluğun daha sık görüldüğünü gösteren geçmiş çalışmalarla tutarlıdır.

Mevcut çalışmada anne ve babaların üçlü etkileşimler sırasında gösterdikleri ortak ebeveynlik davranışlarının yanı sıra, eşleriyle olan ortak ebeveynlik işbirliğini nasıl algıladıkları da öz bildirime dayalı ölçümlerle incelenmiş ve bu algıların romantik bağlanma boyutlarıyla anlamlı ilişki içinde bulunmuştur. Bu ilişkiler hem klasik korelasyon analizi, hem de anne ve babaların davranış ve duygularının birbirine bağımlı olduğu göz önünü alınarak yapılan aktör-partner bağımlılık modelleri (APIM) analizi ile araştırılmıştır. Sonuçlar, hem anne hem de babalar için bağlanma kaygısının değil, bağlanma kaçınmasının algılanan ebeveynlik işbirliği ile ters yönde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Kendini eşine güvenip dayanmak konusunda rahat hissetmeyen bağlanma kaçınması yüksek ebeveynler, karşı taraftan düşük ebeveynlik işbirliği algılamaktadır. Bu sonuç, Türkiye kültüründe bağlanma kaçınmasının algılanan ortak ebeveynlik için özellikle bir risk faktörü olabileceğine işaret etmektedir. Bu önemli bulgu, güvensiz bağlanmanın farklı kültürel bağlamlarda farklı uyumlayıcı işlevleri olması ile açıklanabilir. Grup içi uyum ve karşılıklı bağlılığın vurgulandığı ilişkisel Türkiye kültüründe yaygın olarak görülen bağlanma kaygısı daha iyi tolere edilip görece daha işlevsel bir konumda iken, daha az rastlanan ve kültürle daha uyumsuz olan bağlanma kaçınması daha büyük bir risk faktörü oluşturmaktadır (Sümer ve Kağıtçıbaşı 157; Sakman 1). Türkiye’den örneklerle yapılan geçmiş çalışmalar da bağlanma kaygısının değil bağlanma kaçınmasının anne duyarlılığı (Selçuk ve diğerleri, “Self-Reported Romantic...” 544), ebeveynlere güvenli bağlanma (Sümer ve Kağıtçıbaşı 157), annenin çocuğa ilişkin zihinsel modelleri (Sümer ve diğerleri 1) ve evlilik doyumu (Harma ve Sümer 63) gibi pek çok kritik aile dinamiği değişkenini ters yönde yordadığını ortaya koymuştur. Mevcut çalışma ile Türkiye kültüründe kaçınan bağlanmanın önemli rolünün algılanan ortak ebeveynlik için de geçerli olabileceği gösterilmiştir.

Alan yazında mevcut çalışma ile benzer yöntemlerin (gözlem ve yapılan bu gözlemlerin detaylı kodlamalarını içeren) kullanıldığı araştırmaların örneklem sayıları incelendiğinde, mevcut çalışmanın örneklem büyüklüğünün bahsi geçen çalışmalarla (Gatta ve diğerleri 290; Favez, Tissot ve Frascarolo 113) paralellik gösterdiği görülmüş, bu nedenle çalışmanın örneklem sayısının yeterli olduğu düşünülmüştür. Ancak gelecekteki çalışmalarda analiz sonuçlarının etki

büyükliğini arttırmak amacıyla daha geniş bir örneklem kullanılması faydalı olabilir.

Bu araştırma bazı kısıtlılıklar içermektedir. Araştırmanın öncelikli kısıtlılığı desenin boylamsal olmaması, araştırmada kesitsel yöntem kullanılmasıdır. Bu nedenle, istatistiksel olarak anlamlı bulunan ilişkiler neden-sonuç ilişkileri olarak yorumlanmamalıdır. Gelecek çalışmalarda bu bulguların boylamsal bir desene tekrarlanması önerilmektedir. Çalışmaya katılan yedi aileye araştırmacıların kendi sosyal ağları vasıtası ile ulaşılması da önemli bir kısıtlılık olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca, anne ve babaların genel sağlık sorunlarına dair bilgi alınmış olsa da, psikiyatrik rahatsızlık ve/veya kişilik bozuklukları varlığı özel olarak sorgulanmamıştır. Bu durum çalışma için önemli bir kısıtlılık arz etmektedir ve çalışmanın sonuçları bu kısıtlılık göz önüne alınarak değerlendirilmelidir. İleride yapılacak çalışmalarda psikiyatrik rahatsızlık ve kişilik bozuklukları etmenlerinin de ölçmesi önerilmektedir. Son olarak, gözlemlenen ortak ebeveynlik dışındaki diğer değişkenler öz bildirim yöntemi ile ölçülmüştür. Bu da “ortak yöntem varyansı” nedeniyle istenirlik yanlılığına yol açabilecek bir faktördür.

Bu kısıtlılıklarla beraber mevcut çalışmanın alanyazına önemli katkılarından söz etmek mümkündür. Bu çalışma ile ilk defa anne ve babaların romantik bağlanma boyutları ile ortak ebeveynlik davranış ve algıları arasındaki ilişki ortaya koyulmuştur. Ayrıca, anne ve babaların uygun etkileşimlere girmesini sağlayan “Lozan Üçlü Oyun paradigması” (Fivaz-Depeursinge ve Corboz-Warnery 1) ve bu davranışların değerlendirilmesini sağlayan “Ortak Ebeveynlik ve Aile Değerlendirme Sistemi”nin (McHale ve diğerleri, “The Transition to Coparenthood...” 711) Türkiye örneğinde de uygulanabilir olduğunu gösterilmiştir. Bu standart yöntemler sayesinde aile bireylerinin hem bireysel, hem ikili, hem de üçlü etkileşimleri bir arada gözlemlemek mümkün olabilmiştir. Bu ölçüm araçlarının Türkiye’de ortak ebeveynlik ve aile dinamikleri çalışan diğer araştırmacılar ve aile terapisi/danışmanlığı, pedagoji, çocuk ruh sağlığı, vb. alanlarda çalışan uygulamacılar için de önemli birer kaynak olacağı düşünülmektedir. Aileleri daha iyi tanımak ve dinamiklerini daha iyi anlamak için kullanılabilecek bu yöntemlerin, özellikle ortak ebeveynlik ve işlevsel aile dinamiklerini güçlendirmeyi amaçlayan müdahale programları için de faydalı olması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- Abidin, Richard R. ve Jack F. Brunner. "Development of a Parenting Alliance Inventory." *Journal of Clinical Child Psychology* 24.1 (1995): 31-40.
- Bandalos, Deborah L. "The Effects of Item Parceling on Goodness-of-Fit and Parameter Estimate Bias in Structural Equation Modeling." *Structural Equation Modeling* 9.1 (2002): 78-102.
- Belsky, Jay, Sam Putnam ve Keith Crnic. "Coparenting, Parenting, and Early Emotional Development." *New Directions for Child and Adolescent Development* 74 (1996): 45-55.
- Bowlby, John. *Attachment and loss: Vol. 1, Attachment (2. baskı)*. New York: Basic Books, Inc., Publishers, (Orijinal baskı 1969), 1982.
- Caldera, Yvonne M. ve Eric W. Lindsey. "Coparenting, Mother-Infant Interaction, and Infant-Parent Attachment Relationships in Two-Parent Families." *Journal of Family Psychology* 20.2 (2006): 275-283.
- Chisholm, James S. ve diğerleri. "Early Stress Predicts Age at Menarche and First Birth, Adult Attachment, and Expected Lifespan." *Human Nature* 16.3 (2005): 233-265.
- Collins, Nancy L. ve Máire B. Ford. "Responding to the Needs of Others: The Caregiving Behavioral System in Intimate Relationships." *Journal of Social and Personal Relationships* 27.2 (2010): 235-244.
- Coyl, Diana D., Lisa A. Newland ve Harry Freeman. "Predicting Preschoolers' Attachment Security from Parenting Behaviours, Parents' Attachment Relationships and Their Use of Social Support." *Early Child Development and Care* 180.4 (2010): 499-512.
- Doss, Brian D. ve diğerleri. "A Randomized Controlled Trial of Brief Coparenting and Relationship Interventions During the Transition to Parenthood." *Journal of Family Psychology* 28.4 (2014): 483-498.
- Faul, Franz ve diğerleri. "G* Power 3: A Flexible Statistical Power Analysis Program for the Social, Behavioral, and Biomedical Sciences." *Behavior Research Methods* 39.2 (2007): 175-191.

- Favez, Nicolas, Hervé Tissot ve France Frascarolo. "Is It Typical? The Ecological Validity of the Observation of Mother-Father-Infant Interactions in the Lausanne Triologue Play." *European Journal of Developmental Psychology* 16.1 (2019): 113-121.
- Feeney, Judith A. "Parental Attachment and Conflict Behavior: Implications for Offspring's Attachment, Loneliness, and Relationship Satisfaction." *Personal Relationships* 13.1 (2006): 19-36.
- Feeney, Judith ve diğerleri. "Attachment Insecurity, Depression, and the Transition to Parenthood." *Personal Relationships* 10.4 (2003): 475-493.
- Feinberg, Mark E., Marni L. Kan ve E. Mavis Hetherington. "The Longitudinal Influence of Coparenting Conflict on Parental Negativity and Adolescent Maladjustment." *Journal of Marriage and Family* 69.3 (2007): 687-702.
- Feinberg, Mark E. ve Kari-Lyn Sakuma. "Coparenting Interventions for Expecting Parents." *Coparenting: A conceptual and Clinical Examination of Family Systems*. Ed. James P. McHale ve Kristin M. Lindahl. Washington, DC US: American Psychological Association, 2011. 171-190.
- Fivaz-Depeursinge, Elisabeth ve Antoinette Corboz-Warnery. *The Primary Triangle: A Developmental Systems View of Mothers, Fathers, and Infants*. Basic Books, 1999.
- Fraley, R. Chris, Niels G. Waller ve Kelly A. Brennan. "An Item Response Theory Analysis of Self-Report Measures of Adult Attachment." *Journal of Personality and Social Psychology* 78.2 (2000): 350-365.
- Gatta, Michela ve diğerleri. "Contribution of Analyses on Triadic Relationships to Diagnostics and Treatment Planning in Developmental Psychopathology." *Psychological Reports* 120.2 (2017): 290-304.
- Harma, Mehmet ve Nebi Sümer. "Are Avoidant Wives and Anxious Husbands Unhappy in a Collectivist Context? Dyadic Associations in Established Marriages." *Journal of Family Studies* 22.1 (2016): 63-79.
- Hazan, Cindy ve Phillip Shaver. "Romantic Love Conceptualized as an Attachment Process." *Journal of Personality and Social Psychology* 52.3 (1987): 511-524.

- Hedenbro, Monica, Alyson F. Shapiro ve John M. Gottman. "Play with Me at My Speed: Describing Differences in the Tempo of Parent-Infant Interactions in the Lausanne Triadic Play Paradigm in Two Cultures." *Family Process* 45.4 (2006): 485-498.
- Jones, Jason D., Jude Cassidy ve Phillip R. Shaver, "Adult Attachment Styles and Parenting." *Attachment Theory and Research: New Directions and Emerging Themes*. Ed. Jeffry A. Simpson ve W. Stewen Rholes. New York: Guilford Press, 2015. 145-169.
- Jouriles, Ernest N. ve diğerleri. "Marital Adjustment, Parental Disagreements about Child Rearing, and Behavior Problems in Boys: Increasing the Specificity of the Marital Assessment." *Child Development* 62.6 (1991): 1424-1433.
- Kenny, David A., Deborah A. Kashy ve William L. Cook. *Dyadic Data Analysis*. Guilford Press, 2006.
- Kimmel, Douglas ve Ferdinand Van Der Veen. "Factors of Marital Adjustment in Locke's Marital Adjustment Test." *Journal of Marriage and the Family* 36.1 (1974): 57-63.
- Kolak, Amy M. ve Lynne Vernon-Feagans. "Family-Level Coparenting Processes and Child Gender as Moderators of Family Stress and Toddler Adjustment." *Infant and Child Development: An International Journal of Research and Practice* 17.6 (2008): 617-638.
- Little, Todd D. ve diğerleri. "To Parcel or Not To Parcel: Exploring the Question, Weighing the Merits." *Structural Equation Modeling* 9.2 (2002): 151-173.
- McHale, James P. "Coparenting and Triadic Interactions During Infancy: The Roles of Marital Distress and Child Gender." *Developmental Psychology* 31.6 (1995): 985-996.
- . "Overt and Covert Coparenting Processes in the Family." *Family Process* 36.2 (1997): 183-201.
- . *Charting the Bumpy Road of Coparenthood: Understanding the Challenges of Family Life*. Washington, DC: Zero to Three, 2007.
- McHale, James P. ve Karina Irace. "Coparenting in Diverse Family Systems." *Coparenting: A conceptual and Clinical Examination of Family Systems*. Ed. James P. McHale ve Kristin M. Lindahl American Psychological Association, 2011. 15-37.

- McHale, James P. ve diğerleri. "The Transition to Coparenthood: Parents' Prebirth Expectations and Early Coparental Adjustment at 3 Months Postpartum." *Development and Psychopathology* 16.3 (2004): 711-733.
- . "Retrospect and Prospect in the Psychological Study of Coparenting and Family Group Process." *Retrospect and Prospect in the Psychological Study of Families*. Ed. James P. McHale ve Wendy S. Grolnick, Mahwah, NJ, US: Lawrence Erlbaum Associates Publishers, 2002. 127-165.
- McHale, James P. ve Kristin M. Lindahl. *Coparenting: A Conceptual and Clinical Examination of Family Systems*. American Psychological Association, 2011.
- McHale, James P. ve Jeffrey L. Rasmussen. "Coparental and Family Group-Level Dynamics During Infancy: Early Family Precursors of Child and Family Functioning During Preschool." *Development and Psychopathology* 10.1 (1998): 39-59.
- Mikulincer, Mario ve Phillip R. Shaver. *Attachment in Adulthood: Structure, Dynamics, and Change*. Guilford Press, 2007.
- . "Attachment Orientations and Emotion Regulation." *Current Opinion in Psychology* 25 (2019): 6-10.
- Muthén, Linda K. ve Bengt O. Muthén. *Mplus (Version 6.12)*. Los Angeles, CA: Muthén & Muthén. 2008.
- O'hara, Michael W. ve Annette M. Swain. "Rates and Risk of Postpartum Depression—A Meta-Analysis." *International Review of Psychiatry* 8.1 (1996): 37-54.
- Paley, Blair ve diğerleri. "Adult Attachment and Marital Interaction as Predictors of Whole Family Interactions During the Transition to Parenthood." *Journal of Family Psychology* 19.3 (2005): 420-429.
- Raby, K. Lee ve diğerleri. "The Enduring Predictive Significance of Early Maternal Sensitivity: Social and Academic Competence Through Age 32 Years." *Child Development* 86.3 (2015): 695-708.
- Rholes, W. Steven ve diğerleri. "Adult Attachment and the Transition to Parenthood." *Journal of Personality and Social Psychology* 81.3 (2001): 421-435.

- Sakman, Ezgi. *Functionality of Insecure Attachment in Cultural Context as an Early Alarm and Escape System*. Yayınlanmamış Doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, 2016.
- Salman-Engin, Selin. *Coparenting Processes in the US and Turkey: Triadic Interactions among Mothers, Fathers, and Grandmothers with 3-Month-Old Infants*. Yayınlanmamış Doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, 2014.
- Selçuk, Emre ve diğerleri. "Self-Reported Romantic Attachment Style Predicts Everyday Maternal Caregiving Behavior at Home." *Journal of Research in Personality* 44.4 (2010): 544-549.
- . "Yetişkin Bağlanma Boyutları için Yeni Bir Ölçüm: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri- II'nin Türk Örnekleminde Psikometrik Açıdan Değerlendirilmesi." *Türk Psikoloji Yazıları* 8.16 (2005): 1-11.
- Simonelli, Alessandra, Mara Bighin ve Francesca De Palo. "Coparenting Interactions Observed by the Prenatal Lausanne Trilogue Play: An Italian Replication Study." *Infant Mental Health Journal* 33.6 (2012): 609-619.
- Shaver, Mikulincer ve Jude Cassidy. "Attachment, Caregiving in Couple Relationships, and Prosocial Behavior in the Wider World." *Current Opinion in Psychology* 25 (2019): 16-20.
- Sümer, Nebi. "Ana Babalık ve Bağlanma." *Ana Babalık: Kuram ve Araştırma*. Ed. Melike Sayıl ve Bilge Yağmurlu. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 2012. 169-191.
- Sümer, Nebi ve Çiğdem Kağıtçıbaşı. "Culturally Relevant Parenting Predictors of Attachment Security: Perspectives from Turkey." *Attachment: Expanding the cultural connections*. Ed. Phyllis Erdman, New York: Routledge/Taylor & Francis Group, 2010. 157-180.
- Sümer, Nebi ve diğerleri. "Turkish Mothers' Attachment Orientations and Mental Representations of Their Children." *Journal of Reproductive and Infant Psychology* 34.1 (2015): 1-15.
- Talbot, Jean A., Jason K. Baker ve James P. McHale. "Sharing the Love: Prebirth Adult Attachment Status and Coparenting Adjustment During Early Infancy." *Parenting* 9.1-2 (2009): 56-77.
- Teubert, Daniela ve Martin Pinquart. "The Association Between Coparenting and Child Adjustment: A Meta-Analysis." *Parenting* 10.4 (2010): 286-307.

Tissot, Hervé ve diğerleri. "A Longitudinal Study of Parental Depressive Symptoms and Coparenting in the First 18 Months." *Family Process* 56.2 (2017): 445-458

Zemp, Martina ve diğerleri. "Within-Family Processes: Interparental and Coparenting Conflict and Child Adjustment." *Journal of Family Psychology* 32.3 (2018): 299-309.